

Հիմնադիր – Founder – Учредитель:
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ (ԵՊՀ)
YEREVAN STATE UNIVERSITY (YSU)
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ (ЕГУ)
www.y-su.am

Հրատարակիչ – Publisher - Издатель:
ԱՐՑԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՍ)
UNION OF YOUNG SCIENTISTS AND SPECIALISTS OF ARTSAKH (UYSSA)
ОБЪЕДИНЕНИЕ МОЛОДЫХ УЧЁНЫХ И СПЕЦИАЛИСТОВ АРЦАХА (ОМУСА)
www.aegmm.org

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՑԱԽ

SCIENTIFIC ARTSAKH

НАУЧНЫЙ АРЦАХ

№ 1(8), 2021

www.scientificartsakh.com

«Գիտական Արցախ» պարբերականն ընդգրկված է Հայաստանի Հանրապետության Բարձրագույն որակավորման կոմիտեի (ՀՀ ԲՈԿ) սահմանած դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների ու դրույթների հրատարակման համար ընդունելի գիտական պարբերականների ցանկում:

«Գիտական Արցախ» պարբերականը պետերկված է www.elibrary.ru կայքում:

The «Scientific Artsakh» journal is included in the list of scientific periodicals acceptable for publication of the main results and provisions of doctoral and candidate theses established by the Higher Attestation Committee of the Republic of Armenia (HAC RA).

The «Scientific Artsakh» journal is posted on www.elibrary.ru website.

Журнал «Научный Арцах» включен в список научных периодических изданий, принятых для публикации основных результатов и положений докторских и кандидатских диссертаций, установленных

Высшим аттестационным комитетом Республики Армения (ВАК РА).

Журнал «Научный Арцах» размещен на сайте www.elibrary.ru.

«ԱՐՑԱԽ» հրատ. – «ARTSAKH» Publ. – Изд. «АРЦАХ»

ԵՐԵՎԱՆ – YEREVAN – ЕРЕВАН

2021

Տպագրվում է Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Համարը հրատարակության է երաշխավորել «Գիտական Արցախ» պարբերականի խմբագրական խորհուրդը

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Լախագահ՝ Արամ ՍԻՄՈՆՅԱՆ, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գլխավոր խմբագիր՝ Ավետիք ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Գլխավոր խմբագրի տեղակալ՝ Թեմինա ՄԱՐՈՒԹՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Անդամներ՝

Աննա ԱՍԱՏՐՅԱՆ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Լենա ԱՄՐՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր (**Տառագոնա, Իսպանիա**)

Արծրուն ԱՎԱԳՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Հրանտ ԱՎԱԼԵՍՅԱՆ, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Դավիթ ԲԱԲԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Վահրամ ԲԱԼԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Խաչիկ ԳԱԼՍՏՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Զուլիետա ԳՅՈՒԼԱՄԻՐՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Վլադիսլավ ԳՐՈՒՉԴԵՎ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Կոստորոմա, ՌԴ**)

Գևորգ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Արման ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Ալֆրեդ դե ՉԱՅԱՍ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Ժնև, Շվեյցարիա**)

Սեյրան ՉԱԶԱՐՅԱՆ, փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մարեն ԺԵՅՄՈ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Օլջտին, Լեհաստան**)

Նատալյա ԿՈՎՎԵԼ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ (**Մինսկ, Բելառուս**)

Վալենտինա ԼԱՊԵՎԿԱ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Մոսկվա, ՌԴ**)

Օտտո ԼՈՒԻՏԵՐՅԱՆՆԻ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Համբուրգ, Գերմանիա**)

Ռուզաննա ՀԱԿՈՐՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Իրինա ՀԱՅՈՒԿ, փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ (**Լվով, Ուկրաինա**)

Նազիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մուշեղ ՀՈՎԱՆԹՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գագիկ ԴԱԶԻՆՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Աշոտ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Էդիկ ՄԻՆԱՍՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Կարեն ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ

Հայկ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Յուրի ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Մաքսիմ ՎԱՍԻԿՎ, սոցիոլոգիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Դոնի Ռոստով, ՌԴ**)

Գարիկ ԶԵՌՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Տիգրան ԶՈՉԱՐՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գիտական Արցախ, № 1(8), 2021, Երևան, «ԱՐՑԱԽ» հրատարակչություն, 2021, 280 էջ:

«Գիտական Արցախ» պարբերականի 2021թ. 1-ին (8-րդ) համարի տպագրությանն աջակցել է «Hi-Am» բարեգործական հիմնադրամը:

EDITORIAL COUNCIL

Chairman: Aram SIMONYAN, Director of Institute for Armenian Studies of YSU, NAS RA Associate Member, Doctor of History, Professor

Editor-in-Chief: Avetik HARUTYUNYAN, Ph.D. in Law, Associate Professor

Deputy Editor-in-Chief: Tehmina MARUTYAN, Ph.D. in Philology, Associate Professor

Members:

Anna ASATRYAN, Doctor of Arts, Professor

Lena ASRYAN, Doctor of History (Tarragona, Spain)

Artsrun AVAGYAN, Doctor of Philology, Professor

Hrant AVANESYAN, Doctor of Psychology, Professor

David BABAYAN, Doctor of History, Associate Professor

Vahram BALAYAN, Doctor of History, Professor

Gevorg DANIELYAN, Doctor of Law, Professor

Khachik GALSTYAN, Doctor of Political Sciences, Professor

Gagik GHAZINYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Law, Professor

Vladislav GRUZDEV, Doctor of Law, Professor (Kostroma, Russia)

Julietta GYULAMIRYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ruzanna HAKOBYAN, Doctor of Law, Associate Professor

Nazik HARUTYUNYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Irina HAYUK, Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (Lviv, Ukraine)

Mushegh HOVSEPYAN, Doctor of Philology, Professor

Garik KERYAN, Doctor of Political Sciences, Professor

Tigran KOCHARYAN, Doctor of Political Sciences, Professor

Natalia KOVKEL, Ph.D. in Law, Associate Professor (Minsk, Belarus)

Valentina LAPAEVA, Doctor of Law, Professor (Moscow, Russia)

Otto LUCHTERHANDT, Doctor of Law, Professor (Hamburg, Germany)

Ashot MARKOSYAN, Doctor of Economics, Professor

Edik MINASYAN, Doctor of History, Professor

Karen NERSISYAN, Ph.D. in Economics, Associate Professor

Hayk SARGSYAN, Doctor of Economics, Professor

Yuri SUVARYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Economics, Professor

Maksim VASKOV, Doctor of Sociology, Professor (Rostov-on-Don, Russia)

Arman YEGHIAZARYAN, Doctor of History, Professor

Seyran ZAKARYAN, Doctor of Philosophy, Professor

Alfred de ZAYAS, Doctor of Law, Professor (Geneva, Switzerland)

Marek ZEJMO, Doctor of Political Sciences, Professor (Olsztyn, Poland)

Scientific Artsakh, № 1(8), 2021, Yerevan, «ARTSAKH» Publishing House, 2021, 280 pages.

The publication of the 1st (8th) 2021 «Scientific Artsakh» journal was supported by «Hi-Am» Charity Foundation.

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Председатель: Арам СИМОНЯН, директор Института арменоведческих исследований ЕГУ, член-корреспондент НАН Республики Армения, доктор исторических наук, профессор

Главный редактор: Аветик АРУТЮНЯН, кандидат юридических наук, доцент

Заместитель главного редактора: Теймина МАРУТЯН, кандидат филологических наук, доцент

Члены:

Арцрун АВАГЯН, доктор филологических наук, профессор
Грант АВАНЕСЯН, доктор психологических наук, профессор
Рузанна АКОПЯН, доктор юридических наук, доцент
Назик АРУТЮНЯН, доктор педагогических наук, профессор
Анна АСАТРЯН, доктор искусствоведения, профессор
Лена АСРЯН, доктор исторических наук (Таррагона, Испания)
Давид БАБАЯН, доктор исторических наук, доцент
Ваграм БАЛАЯН, доктор исторических наук, профессор
Максим ВАСЬКОВ, доктор социологических наук, профессор (Ростов-на-Дону, Россия)
Хачик ГАЛСТЯН, доктор политических наук, профессор
Ирина ГАЮК, кандидат философских наук, доцент (Львов, Украина)
Владислав ГРУЗДЕВ, доктор юридических наук, профессор (Кострома, Россия)
Джюльетта ГЮЛАМИРЯН, доктор педагогических наук, профессор
Геворг ДАНИЕЛЯН, доктор юридических наук, профессор
Арман ЕГИАЗАРЯН, доктор исторических наук, профессор
Марек ЖЕЙМО, доктор политических наук, профессор (Ольштын, Польша)
Альфред де ЗАЙАС, доктор юридических наук, профессор (Женева, Швейцария)
Сейран ЗАКАРЯН, доктор философских наук, профессор
Гагик КАЗИНЯН, академик НАН РА, доктор юридических наук, профессор
Гарик КЕРЯН, доктор политических наук, профессор
Наталья КОВКЕЛЬ, кандидат юридических наук, доцент (Минск, Беларусь)
Тигран КОЧАРЯН, доктор политических наук, профессор
Валентина ЛАПАЕВА, доктор юридических наук, профессор (Москва, Россия)
Отто ЛЮХТЕРХАНДТ, доктор юридических наук, профессор (Гамбург, Германия)
Ашот МАРКОСЯН, доктор экономических наук, профессор
Эдик МИНАСЯН, доктор исторических наук, профессор
Карен НЕРСИСЯН, кандидат экономических наук, доцент
Мушег ОВСЕПЯН, доктор филологических наук, профессор
Гайк САРГСЯН, доктор экономических наук, профессор
Юрий СУВАРЯН, академик НАН РА, доктор экономических наук, профессор

Научный Арцах, № 1(8), 2021, Ереван, Издательство «АРЦАХ», 2021, 280 страниц.

Публикация 1(8) номера 2021 года журнала «Научный Арцах» была осуществлена при содействии благотворительного фонда «Hi-Am».

Մարիամ Կարապետյան. «Հայրենիքի պաշտպանի» և «մարդասպանի» անհատական հոգեբանական առանձնահատկությունները զինծառայողի ընկալման մեջ.....221
Mariam Karapetyan. Individual Psychological Characteristics of the «Defender of the Fatherland» and the «Killer» in the Perception of a Serviceman
Мариам Карапетян. Индивидуально-психологические особенности «защитника отечества» и «убийцы» в восприятии военнослужащего

Մարիամ Մեհրաբյան. 2021 թվականի հոգեբանական աշխատանքների վերլուծությունը մարտական գործողությունների ժամանակ և հետպատերազմյան փուլում տարբեր խմբերում անձնակենտրոն ինտենսիվ ծրագրային հոգեթերապիայի շրջանակներում.....228
Mariam Mehrabyan. The Analysis of Psychological Work During the Hostility and at the Post-War Stage in Different Groups in the Framework of Person-Centered Intensive Program Psychotherapy
Мариам Меграбян. Анализ психологических работ 2021 года, проведенных в разных группах во время военных действий и на послевоенном этапе в рамках лично-ориентированной интенсивной программной психотерапии

ԱՐՎԵՍ, ԻՏԿՄԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ, ԱՐԿ

Նաիրա Նազարյան. Տիտղոսաթերթի գեղարվեստական ձևավորումները Թորոս Տարոնացու արվեստում (1307թ. Եսայի Նչեցու Ավետարան).....237
Naira Nazaryan. Title Pages Decoration in the Art of Toros Taronatsi (The Gospel of Yesai Nchetsi 1307)
Наира Назарян. Художественное оформление титульных листов в искусстве Тороса Таронаци (Евангелие Есаи Нчеци 1307 года)

Զահրա Մալեքի. Եվրոպական մոդեռնիզմի արձագանքները XX դարի Իրանի նկարչության մեջ (1920-1980 թվականներ).....250
Zahra Maleki. Impact of European Modernism on Iranian Painting of the XX Century (1920-1980s)
Захра Малекки. Отражение европейского модернизма в иранской живописи XX века (1920-1980 годы)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԶԵՏԱԶՈՏՈՂԻ ԱՍԲԻՈՆ TRIBUNE OF YOUNG RESEARCHER ТРИБУНА МОЛОДОГО ИССЛЕДОВАТЕЛЯ

Գևորգ Բարսեղյան, Մանե Մարկոսյան, Հրայր Հովակիմյան. Տրանսցենդենտալ ֆենոմենալոգիան որպես իրավական հետազոտությունների իրականացման մեթոդ.....258
Gevorg Barseghyan, Mane Markosyan, Hrayr Hovakimyan. Transcendental Phenomenology as a Method for Conducting Legal Study
Геворг Барсегян, Мане Маркосян, Грайр Овакимян. Трансцендентальная феноменология как метод проведения правовых исследований

**«Գիտական Արցախ» պարբերականի հոդվածների ձևավորման պահանջները.....275
 The Requirements for «Scientific Artsakh» Journal.....276
 Требования к оформлению статей для журнала «Научный Арцах».....278**

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄՈՂԵՌՆԻՉՄԻ ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐԸ XX ԴԱՐԻ ԻՐԱՆԻ ՆԿԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ (1920-1980 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ)*

ՀՏԴ 7.03:75.056:091

DOI: [10.52063/25792652-2021.1-250](https://doi.org/10.52063/25792652-2021.1-250)

ՉԱՅՐԱ ՄԱԼԵՔԻ

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ,
բ. Շիրապ, Իրանի Իսլամական Հանրապետություն
sepide_825@yahoo.com

Յոգվածի նպատակն է ուսումնասիրել եվրոպական նորարարական արվեստի ոճական տարբեր ուղղությունների արձագանքները 20-րդ դարի, մասնավորապես 1920-1980 թվականների Իրանի կերպարվեստում: Հետազոտության խնդիրներն են՝ անդրադառնալ Ջյամալ ալ Մոլթի նախաձեռնությամբ թեիրանում 1920-ին հիմնադրված Գեղանկարչության և քանդակագործության ուսումնարանում դասավանդած վարպետներ Հոսեյն Բեհլադի, Անդրե Սևրյուզիսի և Հասանալի Վալիրիի գործունեությանը, ձևակերպել Իրանում նորարարական շարժման առաջնորդներ Քալալ Չիափուրի, Ահմադ Էսֆանդիարի, Մարկոս Գրիգորյանի և Սոհրաբ Սեփեհրիի, ինչպես նաև Սադդախանե շարժման առաջնորդներ Հոսեյն Չենդերուդիի և Փարվիզ Թանավոլիի ներդրումը իրանական կերպարվեստում:

Հետազոտության ընթացքում օգտագործվել են արվեստագիտության մեջ լայնորեն կիրառվող նկարագրական, պատկերագրական և քննական-համեմատական մեթոդները:

Վերլուծության արդյունքում արձանագրվել է, որ եվրոպացի արվեստագետների ազդեցությունն Իրանի նկարիչների վրա առավելապես վերաբերում է արտաքին ձևերին ու տեխնիկական կատարմանը: Իրենց արվեստում հարելով եվրոպական մոդեռնիզմի տարբեր ուղղություններին՝ իմպրեսիոնիզմին, պոստիմպրեսիոնիզմին, կուբիզմին, վերացական արվեստին ու սյուրռեալիզմին՝ միևնույն ժամանակ իրենց մշակութային ինքնությունը պահպանելու նպատակով նրանք հենվում էին ազգային դարավոր ավանդույթների վրա:

Հիմնաբառեր՝ Իրանի նկարչություն, եվրոպական մոդեռնիզմ, Հոսեյն Բեհլադ, Անդրե Սևրյուզիս, Ահմադ Էսֆանդիարի, Մարկոս Գրիգորյան, Սոհրաբ Սեփեհրի, Սադդախանե շարժման առաջնորդներ:

Ներածություն

Առաջին համաշխարհային պատերազմից հետո, երբ անկախության ձգտող ասիական երկրներում նոր, աննախադեպ թափ ստացան ազգային-ազատագրական շարժումները, ավանդական շատ հասարակություններում ավելի սրվեց տնտեսական, սոցիալական ու մշակութային բարեփոխումների անհրաժեշտության հարցը:

Իրանում նույնպես տեղի ունեցան մի շարք փոփոխություններ, որոնց արդյունքում արվեստում ձևավորվեց և հետզհետե ակտիվացավ մոդեռնիստական միտումը: Իրանական կերպարվեստի հետագա ընթացքի համար կարևոր դեր խաղաց մասնավորապես թեիրանում 1920-ին Ջյամալ ալ Մոլթի նախաձեռնությամբ բացված Գեղանկարչության և քանդակագործության ուսումնարանը, որն արդեն բավականին հասուն տարիքում հաճախած և հետագայում այնտեղ դասավանդած առավել հայտնի

* Յոգվածը ներկայացվել է 08.03.2021թ., գրախոսվել՝ 12.03.2021թ., տպագրության ընդունվել՝ 30.03.2021թ.:

վարպետներից էին Յոսեֆ Բեհգադը (1894-1968), Անդրե Սևրյուզինը (1894-1996) և Հասանալի Վազիրին (1899-1954):

Յոսեֆ Բեհգադ

Յետևելով Քյամալ ալ Մոլթի օրինակին՝ Յոսեֆ Բեհգադն իրանական ավանդական նկարչության մեջ ներմուծեց եվրոպական ուշ ակադեմիզմին ու նատուրալիզմին հատուկ բնապաշտական տարրեր: Իր կյանքի ընթացքում նա վրձնեց շուրջ 400 նկար, որոնց մեծ մասի թեմատիկ ու կերպարային բովանդակությունը սերտորեն կապված էր պարսից դասական տաղերգության՝ Ռուդաբիի, Ֆիրդուսու, Սաադիի և Հաֆեզի բանաստեղծական երկերի հետ: Յոսեֆ Բեհգադը համաշխարհային հռչակ վայելող արվեստագետ էր: Նա նոր շունչ հաղորդեց պարսկական մանրանկարչությանը՝ այն օժտելով գեղարվեստական թարմ, ժամանակակից դիմագծերով: Նրա ստեղծագործություններում առկա մարդկանց կերպարները, ներկայացված իրավիճակներն ու տեսարանները ստացան հոգեբանական որոշակի խորություն և ռեալիստական համոզիչ ձևեր: Ինչպես նկատել է Ալիռեզա Յագդանին՝ «նախկինում եղած մանրանկարներում սովորյալ գոյությունն չունեին: Յոսեֆ Բեհգադն առաջին անգամ դրանք կիրառեց մանրանկարչության մեջ: Եթե մինչև այդ մանրանկարը հիմնականում նախատեսվում էր գրքերի նկարազարդման համար, և դրա չափսերը համեմատաբար փոքր էին, ապա Բեհգադը խոշորացրեց մանրանկարի չափսերն ու դրան տվեց ինքնուրույն նշանակություն»⁶⁶⁵:

Անդրե Սևրյուզին՝ «Դարվիշ»

Միջազգային ճանաչում գտավ նաև «Դարվիշ» ստեղծագործական ծածկանունով ներկայացող իրանահայ մանրանկարիչ Անդրե Սևրյուզինը, որը Իրանի առաջին լուսանկարիչներից մեկի՝ Աստուան Խան Սևրյուզինի (1830-1933) զավակն էր: Հենվելով միջնադարյան պարսկական մանրանկարչության, առաջին հերթին՝ Քյամալ ալ Էդդին Բեհգադի և Ռեզա Աբբասիի արվեստի վրա և ստեղծագործաբար յուրացնելով այն՝ նա յուղաներկով ու ջրաներկով վրձնեց հարյուրավոր կտավներ ու մանրանկարներ, որոնցից շատերը վկայում են պարսից դասական գրականության հանդեպ նրա տածած խոր ու տևական հետաքրքրության մասին: Առավել հայտնի են Անդրե Սևրյուզինի՝ Ֆիրդուսու «Շահնամեի» մոտիվներով ներշնչված աշխատանքները, Օմար Խայամի ու Հաֆեզի բանաստեղծությունների, ինչպես նաև հայ հանճարեղ աշուղ Սայաթ-Նովայի խաղերի պատկերազարդումները:

Հասանալի Վազիրի

1934-ին Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում, Մեծ Բրիտանիայում ու Գերմանիայում անհատական մի շարք ցուցահանդեսներով հանդես եկած ու արևմտյան քննադատների ուշադրությունը գրաված Հասանալի Վազիրին իմպրեսիոնիստական ոճով կատարված իր կտավներին՝ բնանկարներին ու կենցաղային տեսարաններին տվել է արևելյան վառ, դեկորատիվ գունավորում: Նկարչի սյուժետային պատկերներից շատերում կարելի է հանդիպել պարսից դասական գրականությանից, մասնավորապես Ռումիի ու Հաֆեզի տաղերգությունից մեզ ծանոթ բանաստեղծական թեմաների ու կերպարների⁶⁶⁶:

⁶⁶⁵ Ալիռեզա Յագդանի, Իրանական արվեստի տեսաթման նմուշներն Ազգային արխիվում, «Նեշան», Թեհրան, 2008, հ. 15, էջ 78: مجله نشان. شماره 15. تهران. گلبرضا یزدانی. جلوه های هنر ایرانی در اسناد ملی. مجله نشان. شماره 15. تهران. زمستان 2008, صفحه 78.

⁶⁶⁶ Տե՛ս Հասանալի Չերափի, Առաջին իրանցի նկարիչն Ամերիկայում, «Գոլջարխ» Թեհրան, 1993, հ. 1, էջ 32-39: از. 1993. شماره یک. تهران. حسنعلی هروی. نخستین نقاش ایرانی در آمریکا. مجله گلچرخ. سال اول. شماره یک. تهران. صفحه 32 تا 39.

1941-ին՝ Երկրորդ աշխարհամարտի ժամանակ, Մեծ Բրիտանիայի և Խորհրդային Միության կողմից Իրանի վրա հարձակվելուց հետո շահ Ռեզա Փահլավին (1878-1944) հրաժարվեց թագից, և գահ բարձրացավ նրա որդին՝ Սոհամմադ Ռեզա Փահլավին (1919-1980): Պարսկաստանում ստեղծվեց քաղաքական նոր իրավիճակ, և երկրում ի հայտ եկան իրար հակասող տարբեր գաղափարներ:

Գեկորատիվ արվեստների բարձրագույն դպրոցը՝ Նորարարական շարժման բարձրակետ

Նկարիչներից ու քանդակագործներից շատերը փորձում էին գտնել գեղարվեստական նոր արտահայտչամիջոցներ: Այս նորարարական շարժման բարձրակետը դարձավ 1959 թվականը, երբ Թեհրանում բացվեց Գեղարվեստական համալսարանը (Գեկորատիվ արվեստների բարձրագույն դպրոց)⁶⁶⁷: Այսպիսի քաղաքական պայմաններում նախորդ տարիների համեմատ ավելի ընդգծվեց ժամանակակից քաղաքակիրթ աշխարհի, առաջին հերթին՝ Արևմուտքի հետ հաղորդակցվելու, ստեղծագործական փոխադարձ կապեր հաստատելու ցանկությունը:

Գեղարվեստական համալսարանն իր գործունեությունն սկսեց ֆրանսիացի իրանագետ ու արվեստաբան Անդրե Գոդարի տնօրենությամբ: Ֆրանսիայից հրավիրված մասնագետներն ու Զյամալ ալ Մոլթի աշակերտներից մի քանիսը ևս լծվեցին դասախոսական աշխատանքին: Համալսարանի առավել օժտված շրջանավարտներն ուղարկվեցին եվրոպական երկրներ, որտեղ ծանոթացան ժամանակակից արվեստի նորագույն դպրոցներին և ուղղություններին, կատարելագործեցին իրենց տեխնիկական հմտությունը: Վերադառնալով հայրենիք՝ նրանք Նոր էջ բացեցին Իրանի կերպարվեստի պատմության մեջ: Առաջ եկավ նորարարական՝ ավանդապաշտ արվեստագետների և Զյամալ ալ Մոլթի հետևորդների, մյուս կողմից՝ երիտասարդ նորարարների միջև:

Զյամալ ալ Մոլթի սաներից վերջինը՝ Հոսեյն Խանը (1910-1991), նորարարական արվեստի վերաբերյալ հայտնել է հետևյալ՝ ծայրահեղ ժխտողական կարծիքը. «Իրանի նոր գեղանկարչության ռեալիստական հիմքերը դրեց Զյամալ ալ Մոլթը, իսկ այսպես կոչված «նորարարական» արվեստն անիմաստ է՝ մի արվեստ, որը դիտելիս մարդիկ զարմացած ու տարակուսած հարցնում են. «Սա ի՞նչ է»⁶⁶⁸: Մինչդեռ 1946-ին կայացած Իրանի և Խորհրդային Միության մշակութային համատեղ ցուցահանդեսում Զյամալ ալ Մոլթի սաների ներկայացրած աշխատանքներից շատերն ունեին իմպրեսիոնիստական միտում: Կային նաև այնպիսի արվեստագետներ, որոնք ավելի առաջ գնացին՝ հակվելով պոստիմպրեսիոնիզմին:

Բայց հարկ է նշել, որ եվրոպացի արվեստագետների ազդեցությունն իրանցիների վրա առավելապես վերաբերում է արտաքին ձևերին ու տեխնիկական կատարմանը: Ինչպես գտնում է Մեիր Շարիֆին, «բովանդակության տեսակետից նրանց աշխատանքներն ընկալվում են որպես ազգային մտածողության արգասիք»⁶⁶⁹: Այլ կերպ ասած՝ իրանցի նորարար արվեստագետները մի կողմից հակված էին դեպի արևմտյան արվեստն ու գեղարվեստական նոր երևույթները, իսկ մյուս կողմից իրենց մշակութային

⁶⁶⁷ Տե՛ս **Սոհամմադ Հադի**, Իրանի ժամանակակից գեղանկարչության առաջին ուսուցիչը, «Հոնար», Թեհրան, 1987, հ. 13, մարտ, էջ 102: «فصلنامه هنر «محمد هادی». نخستین معلم نقاشی نوین ایران. شماره 13. از صفحات 102. مارس 1987.

⁶⁶⁸ Տե՛ս **Ահմադ Ռեզա Դավանդ**, Իրանցի արվեստագետներ. ուսումնասիրել արվեստը Արևմուտքից, «Թանդիս», Թեհրան, 2008, հ. 136, էջ 10-11: «احمد رضا دالوند. بررسی دستاورد نقاشان ایرانی از: 11-10. صفحه 10. شماره 136. «تندیس» هنر غرب. 11 نوامبر 2008.

⁶⁶⁹ **Մեիր Շարիֆի**, ժամանակակից նկարչությունը Իրանում <http://sharifimehr.blogfa.com/post-104.aspx>, (2013.11.10): «نقاشی نو در ایران».

ու ազգային ինքնությունը դրսևորելու, ցուցաբերելու համար նրանք հենվում էին ավանդական պատկերացումների ու մտայնության վրա:

Զալալ Չիափուր

Իրանի արվեստում նորարարական շարժման առաջնորդներից էր Զալալ Չիափուրը (1920-1999), որ նույնպես մեկնել էր Եվրոպա՝ ծանոթանալու եվրոպական արդի մշակույթի հետ: Փարիզում ֆրանսիացի անվանի գեղանկարիչ, քանդակագործ և արվեստի տեսաբան Անդրե Լորթի արվեստանոցում, նա ծանոթացավ կուբիզմի հետ⁶⁷⁰: Իսկ երբ 1949-ին վերադարձավ Իրան, մի խումբ մտավորականների, բանաստեղծների, նկարիչների ու երաժիշտների աջակցությամբ ստեղծեց «Աքլորակոմիվ» միավորումը, որի նպատակն էր պայքարել հնապաշտության ու ավանդապաշտության դեմ: Այն հարցին, թե ինչու՞ որոշվեց միավորումն անվանել «Աքլորակոմիվ», Չիափուրը պատասխանել է. «Աքլորն արտաքինից ուժեղ և նախահարձակ կենդանի է և գունային առումով շատ ակնառու: Նա մի կարևոր պարտականության ունի՝ արթնացնել մարդկանց: Աքլորի գեղեցիկ, գունազեղ արտաքինը մոտ է գեղանկարչությանը, և նա կռվելու ու պայքարելու խորհրդանիշն է»⁶⁷¹:

Խումբը մեծ ոգևորությամբ սկսեց քարոզել մոդեռնիստական գեղակարչության սկզբունքները, իսկ 1950-ից ի վեր կազմակերպեց բազմաթիվ ցուցահանդեսներ: Թեև Չիափուրին անվանում էին կուբիստ, սակայն շուտով նա գտավ իր սեփական ոճը, որի հիմքում ընկած էին ավանդական նկարչության պարզեցված տարրերը: Դա կոչվում էր «ձևերի պարզեցում»: «Չիափուրի ստեղծագործություններն իրանական ազգային, ավանդական արվեստը միախառնում են կուբիստական երկրաչափական արվեստի հետ, բայց, այսուհանդերձ, աչքի են ընկնում իրենց ներդաշնակությամբ: Չիափուրը փորձում է կուբիստական ոճը պատվաստել իրանական գեղանկարչության դարավոր բնին»⁶⁷²: Նա ցանկանում էր իրանցի արվեստագետների սովորեցնել մտածել ավելի պարզ ու ճիշտ: Չիափուրն անընդհատ կրկնում էր. «Ես ուզում եմ ներշնչվելով մեր գեղարվեստական հինավուրց ժառանգության լավագույն օրինակներից, բայց դրանք բնավ չընդօրինակելով՝ նորովի բացահայտել մեր ազգային ինքնությունը»⁶⁷³:

Ահմադ Էսֆանդիարի

Կուբիզմից բացի, իրանցի նորարար արվեստագետները հակված էին նաև եվրոպական այլ ուղղություններին՝ իմպրեսիոնիզմից ու պոստիմպրեսիոնիզմից մինչև վերացական արվեստն ու սյուրռեալիզմը: Իրանցի իմպրեսիոնիստների ստեղծագործությունները, որոնք սերտ կապի մեջ էին մարդկանց առօրյա կյանքի հետ և ունեին իրապաշտական ձևեր, արվեստասերների շրջանում ավելի մեծ համակրանք էին վայելում, քան մոդեռնիստական ոճերին հարող աշխատանքները: Այս գեղանկարիչներից առաջին հերթին հարկ է նշել Ահմադ Էսֆանդիարիի (1922-2013) անունը, որը միջազգային ճանաչում գտավ: Նրա կտավների թիվը հասնում է շուրջ 8000-ի⁶⁷⁴: Ակադի

⁶⁷⁰ Տե՛ս **Հոսեյն Միր Աբեդիևի**, Իրանի նովելագրության 100 տարին, Թեհրան, Չեշմե հրատարակչություն, 1998, էջ 192: صفحه 198. نشر چشمه. تهران. ایران. نويسی ايران. صد سال داستان حسين ميرعابدینی.

⁶⁷¹ Տե՛ս **Փարվիզ Թանավոյի**, Արվեստի պատմություն, Թեհրան, Գիտամշակութային հրատարակչություն, 1984, էջ 315: صفحه 315. نشر علمی و فرهنگی. تهران. تاریخ هنر. تاریخ هنر. 31 پرویز تناولی.

⁶⁷² **Ֆարզանե Փուրյասաման**, Զերմանի դեղին արևն ու կապույտ սալիկները: ժամանակակից դիզայնի միջազգային առաջին ցուցահանդեսի կատալոգ, Թեհրան, 1999, էջ 9-11: نشر اولين نمایشگاه بين المللی طراحي معاصر. تهران. شماره. 9-11. نوامير. فرزانه پورياسمن. زرد آفتاب گرمان و ابي كاشي ها. نشریه اولين نمايشگاه بين المللی طراحي معاصر. تهران. شماره.

⁶⁷³ **Նույն տեղում**, էջ 10:

⁶⁷⁴ Տե՛ս **Հատված Ահմադ Էսֆանդիարիի մասին պատմող վավերագրական ֆիլմից** (ռեժիսոր՝ Ֆարիվար Համգեի), <http://www.youtube.com/watch?v=bGSmEooXLRk> (2014.05.16):

վաղ ստեղծագործություններում նկատելի է գույների ու երկրաչափական ձևերի ազգային ընկալումը, ինչն առկա է իրանական դեկորատիվ կտորների ու ավանդական գործվածքների նախշերում, ջնարակված սալիկների վրա: Մինևույն ժամանակ նրա գունապնակը հիշեցնում է Սեզանին, թեպետ Եսֆանդիարին ավելի վառ գույներ է նախընտրում: Թեև հետագայում նրա արվեստը ձեռք բերեց վերացական դիմագծեր, սակայն այդպես էլ չկտրվեց ազգային արմատներից՝ տեղավորվելով ազգային ու համաշխարհային փորձի սահմանագծին: Իր ստեղծագործությունների մասին Եսֆանդիարին ասել է. «Միշտ փորձել եմ իմ աշխատանքներում մի նոր բան դնել՝ մինևույն ժամանակ դուրս չմնալով գեղանկարչության բնականոն ընթացքից: Փորձել եմ չազդվել ուրիշներից, որովհետև նորը, որքան էլ աննշան լինի, ունի առանձնահատուկ արժեք, քանի որ թարմ է»⁶⁷⁵:

Դիտելով Եսֆանդիարիի ստեղծագործությունները՝ առաջին հերթին ուշադրություն ես դարձնում դրանց ներքին խաղաղությանը, որը կարելի է տեսնել այն բոլոր գույների ու գծերի մեջ, որոնցում արտահայտված է իրանական մթնոլորտը: Պատկերի խորությունը, տարածական պլանները բացահայտելու, լիարժեք կերպով ցույց տալու համար Ահմադ Եսֆանդիարին շատ նուրբ է օգտագործում լույսն ու ստվերը: Նրա արվեստի առանձնահատկություններից է նաև տաք ու թափանցիկ գույների և գուներանգների ընտրությունը, ավելորդ մանրամասներից խուսափելը, ծավալները թանձրացնելու, առավել շեշտելու նպատակով վրձնի փոխարեն հաճախ ներկադանակի գործածումը:

Մարկոս Գրիգորյան

Մշակութային քաղաքականության փոփոխման շնորհիվ իրանցի նորարար արվեստագետները կարողացան առաջ ընթանալ: Պետական հովանավորությամբ 1958-ին Թեհրանում տեղի ունեցավ Առաջին բիենալեն, որտեղ ներկայացվեցին նորարար ստեղծագործողները՝ ավելի քան 50 իրանցի նկարիչ ու քանդակագործ: Գեղարվեստական այդ սուղագատեղը կայացավ հայազգի նկարիչ Մարկոս Գրիգորյանի (1925-2007) նախաձեռնությամբ⁶⁷⁶, որը մեծ վաստակ ունի Իրանի արդի կերպարվեստի հաստատման գործում: Ռուսաստանի Կրոպոտկին քաղաքում ծնված և Իրանում նախնական կրթություն ստացած արվեստագետն այնուհետև ուսումը շարունակել է Իտալիայում: Նա Իրանում ապրած առաջին նկարիչներից էր, որ իր կտավներում հաջորդաբար դիմեց էքսպրեսիոնիզմին, փոփ-արթին և կոնցեպտուալ արվեստին՝ դրանք ստեղծագործաբար տեղայնացնելով: Օգտվելով հողից ու կավից, օգտագործելով տարբեր առարկաներ (մեխեր, բաժակներ, ափսեներ և այլն)՝ Մարկոս Գրիգորյանը կտավի վրա ստեղծեց յուրահատուկ կոլաժներ: Իր աշխատանքներում նա հաճախ էր անդրադառնում հայկական ազգային թեմաներին ու մոտիվներին, ներկայացնում մարդկային տարբեր՝ առավելապես դրամատիկ, լարված հոգեվիճակներ:

Սոհրաբ Սեփեհրի

Նույն տարիներին ասպարեզ իջավ բանաստեղծ ու նկարիչ Սոհրաբ Սեփեհրին (1927-1980)՝ Իրանի ժամանակակից պոեզիայի պատմության առավել հայտնի դեմքերից մեկը: Նրա բանաստեղծությունները թարգմանվել են աշխարհի տարբեր

⁶⁷⁵ Տե՛ս **Ջանեթ Լազարյան**, Հարցազրույց արվեստագետ Մարկոս Գրիգորյանի հետ, «Պայման», Թեհրան, 2014, հ. 29, էջ 27: فصلنامه فرهنگی پیمان، مصاحبه کننده: ژانت لازاریان مصاحبه شونده: «پیمان» 27، 29، 2014، مارکوگرگوریان: شماره 29

⁶⁷⁶ Տե՛ս **Հենգամե Ֆուլադանդ**, Գրիգորյան Մարկոս, <http://www.iranicaonline.org/articles/grigorian> (2014.04.21): هنگامه فولادوند. گریگوریان مارکوس.

լեզուներով, այդ թվում նաև՝ հայերենով⁶⁷⁷: Սոհրաբ Սեփեհրիի ստեղծագործությունները պատճառ դարձան, որ գեղանկարչությունն ու բանաստեղծությունը կրկին սերտորեն շաղկապվեն: Նա մի բանաստեղծ էր, որ շատ լավ էր ճանաչում գեղանկարչությունը և ի վերուստ օժտված էր գեղանկարչի շնորհով: Օգտվելով այնպիսի գործոններից, ինչպիսիք են՝ ռիթմը, ժամանակը, շարժումը և միախառնելով այդ ամենը՝ նա ստեղծում էր բանաստեղծական ու նկարչական ինքնատիպ երկեր: Սեփեհրիի չափածո գրվածքներից շատերը, օրինակ՝ «Դաշտերի լռության մեջ» և «Անապատի ոսկե բլուրների մեղմ ուրվագծերը» հայտնի բանաստեղծությունները, գրականության ու գեղանկարչության, խոսքային ու տեսողական արվեստների միաձուլման հրաշալի նմուշներ են: Նրա զգայական ու մտավոր աշխարհը հետաքրքիր է շատերի համար: Սեփեհրին ստեղծագործում էր՝ ներդաշնակորեն համադրելով բառն ու զույնը, զիծն ու հնչյունը: Նրա ստեղծագործություններում մշտապես առկա է Արևելքի միստիկական ոգին: Նա խորհում և խոսում էր կյանքի ու մահվան մասին իրականության ու երագի միջև գտնվող տարածության մեջ: Սեփեհրիի՝ երկրաչափական մարմիններ պատկերող աշխատանքները, որոնք ինչ-որ տեղ հիշեցնում են Վասիլի Կանդինսկու վերացական հորինվածքները, տարբերվում են իրանցի մյուս արվեստագետների գործերից և Իրանի իսլամական հեղափոխությունից հետո նկատելի ազդեցություն թողեցին հետհեղափոխական սերնդի ստեղծագործության վրա: «Իմ նկարչությունը, - խոստովանել է վարպետը, - կարծես գունավոր երաժշտություն լինի»⁶⁷⁸:

Սաղղախանեի նկարչությունը

Իրանում Նորարարական կերպարվեստի հաստատմանը նպաստած երևույթներից էր նաև Սաղղախանեի նկարչությունը: Սաղղախանեն ևս Նորագույն ժամանակաշրջանի ծնունդ էր, երբ մի խումբ իրանցի արվեստագետներ, համադրելով ազգային ու եվրոպական ավանդույթները, փորձում էին ստեղծել գեղարվեստական Նոր ոճ: Նրանց առաջին գործերը կատարվել են ուխտավայրերում և մահմեդական մատուռներում, և այդ իսկ պատճառով դպրոցը կոչվում է «սաղղախանե», այսինքն՝ սրբավայր, որտեղ մարդիկ աղոթում ու մոմեր են վառում: Սաղղախանեի շարժումը սկիզբ առավ 1961-ին, երբ մոդեռնիզմը գնալով զարգանում էր և դրան զուգահեռ՝ սրվում էին հակասությունները ավանդապաշտների ու Նորարարների միջև: Հենց այդ իրավիճակում էլ իրանցի մի շարք գեղանկարիչներ հիմնեցին Սաղղախանեի դպրոցը, որը խորապես ազդեց իրանական արվեստի վրա: «Սաղղախանե շարժումը կարելի է անվանել Նոր ավանդական շարժում, կամ ինչպես ասում են՝ Նոր ավանդականություն»⁶⁷⁹: Այն ներառում է Իրանի ժողովրդական մշակույթն ու արվեստը: Մի շարք արվեստագետներ, որոնք քաջատեղյակ էին Իրանի մշակույթից ու պատմությունից, փորձեցին ստեղծել լեզվով արդիական, ժամանակակից գործեր՝ դրանցում, սակայն, պահպանելով ու շեշտադրելով իրանական ազգային հոգևոր արժեքները:

Սաղղախանե շարժման առաջնորդներից է գեղանկարիչ, «Կալիգրաֆ» շարժման հիմնադիր **Հոսեյն Չենդերուզին** (ծն. 1937)⁶⁸⁰: «Օգտագործելով իրանական

⁶⁷⁷ Տե՛ս **Սոհրաբ Սեփեհրի**, Կանաչ ծավալ: Բանաստեղծություններ և պոեմներ (թարգմանիչ՝ Էդուարդ Հախվերդյան), Ե., «Վան Արյան» հրատարակչություն, 2000թ.:

⁶⁷⁸ **Հասան Մուրիդինեջադ**, Իրանի Իսլամական հեղափոխության ժամանակաշրջանի գեղանկարչությունը, «Թանդիս», Թեհրան, 2007, հ. 92, էջ 6: حسن موریزی نژاد. هنرمندان معاصر ایران. دو هفته. نامه تندیس. 2007. شماره 92. صفحه از تا 6.

⁶⁷⁹ **Զարիմ Ինամի**, Ներածություն գրքույկը (Ղանդիզի Ֆուգահանդես) Բորգեզի սրահ, Թեհրան 1966: مقدمه بروشور (نمایشگاه آثار قندریز)، گالری بزرگ، تهران، 1966. کریم امامی.

⁶⁸⁰ «Կալիգրաֆ» շարժման ներկայացուցիչներն իրենց ստեղծագործություններում ձգտում էին համադրել նկարչական պատկերավոր և գեղագրական զարդային տարրերը՝ Նորովի մեկնաբանելով ու կիրառելով պարսկական միջնադարյան մանրանկարչության ավանդույթները:

ավանդական խորհրդանիշերն ու գեղագրությունը, նա իրանական արվեստում ստեղծեց նոր ոճ»⁶⁸¹:

Հոսեյն Չենդերուդիի ստեղծագործություններում մշտապես առկա է բնության տարերթը՝ հողը, ջուրը, օդն ու կրակը: Ֆրանսիացի արվեստաբան Ժան-Կլոդ Կառի խոսքերով՝ «ծանոթանալով Չենդերուդիի ստեղծագործություններին, մենք ականայից վերանում ենք այն ձևերից, շրջակա իրականությունից ու մթնոլորտից, որոնցում ապրում և որոնց հետ շփվում ենք առօրյա կյանքում»⁶⁸²:

Սաղղախանեի գեղանկարչության հիմնադիրներից է նաև **Փարվիզ Թանավոյին** (ծն. 1937): Նա մեծ դեր է կատարել այդ շարժման ձևավորման ու կայացման գործում: Թանավոյին զարգացրեց Սաղղախանեի նկարչությունը, իսկ նրա ավագ և կրտսեր գործընկերներից ու հասակակիցներից յուրաքանչյուրն ընտրեց շարժման իր սեփական ուղին ու ճյուղավորումը: Նրանցից են Ֆիրդուսու «Շահնամին» բազմիցս անդրադարձած Հոսեյն Հոլլեբադասին (1902-1966) և պարսից դասական տաղերգույամբ ներշնչված, իր ստեղծագործություններում գեղագրական տարրերին մեծ տեղ հատկացրած Ֆարամարզ Փիրամը (1937-1983): Օգտագործելով այնպիսի խորհրդանշաններ, որոնց հետ մարդիկ առնչվում են ուխտատեղերում կամ պաշտամունքային այլ վայրերում, արվեստագետների այս սակավաթիվ խումբն իրանական կերպարվեստում բացեց նոր արահետ:

Եզրակացություններ

1. Եվրոպացի արվեստագետների ազդեցությունն Իրանի նկարիչներ Հոսեյն Բեհզադի, Անդրե Սևրյուգինի, Հասանալի Վազիրիի, Քալալ Չիափուրի, Ահմադ Էսֆանդիարիի, Մարկոս Գրիգորյանի, Սոհրաբ Սեփեհրիի, Սաղղախանե շարժման առաջնորդներ Հոսեյն Չենդերուդիի և Փարվիզ Թանավոյի վրա առավելապես վերաբերում է արտաքին ձևերին ու տեխնիկական կատարմանը:

2. Իրենց արվեստում հարելով եվրոպական մոդեռնիզմի ուղղություններին՝ իմպրեսիոնիզմին, պոստիմպրեսիոնիզմին, կուբիզմին, վերացական արվեստին ու սյուրռեալիզմին, միևնույն ժամանակ իրենց մշակութային ինքնությունը պահպանելու նպատակով նրանք հենվում էին ազգային դարավոր ավանդույթների վրա:

IMPACT OF EUROPEAN MODERNISM ON IRANIAN PAINTING OF THE XX CENTURY (1920-1980S)

ZAHRA MALEKI

NAS RA Institute of Arts, Ph.D. Student,
Shiraz, Islamic Republic of Iran

The paper studies the impact of various stylistic trends of the European innovative art of the XX century, 1920s-1980s in particular, on visual arts of Iran. The objective of the study is a) to examine the activity of masters Hossein Behzad, Andre Sevryugin and Hasanali Vaziri, who taught at the School of Painting and Sculpture, founded on the initiative of Kyamal al Molq in Tehran; b) to assess the contribution to Iranian visual arts of the pioneers of innovative movement

⁶⁸¹ Մարեամ Հոֆան, Մշակույթ և արվեստ, BBC անգլիական հեռուստաալիքի պարսկերեն թողարկումը (2004.04.04):

⁶⁸² Տե՛ս Շահրոյի Գոլեստան, Հոսեյն Չենդերուդի Ցուցահանդես Փարիզում: http://www.bbc.co.uk/persian/arts/story/2004/04/040417_ag-g-zendehroodi-1.shtml (2.10.2012):

شاهرخ گلستان. نمایشگاه آثار حسین زنده رودی در پاریس.

in Iran Kalal Ziapuri, Ahmad Esfandiari, Markos Grigoryan and Sohrab Sepehri, as well as the pioneers of the Saggahane movement Hossein Zenderudi and Parviz Tanavoli.

To conduct the investigation, the widely applied in art criticism descriptive, graphical and analytic-comparative methods were employed.

As a result of the analysis, it has been established that the European influence on the art of Iranian artists is predominantly to be found in the outward appearance and technical execution. While adhering in their creation to this or that trend of European modernism, such as impressionism, post-impressionism, cubism, abstractionism and surrealism, they, however, in order to preserve their cultural identity, draw upon the centuries-old national traditions.

Keywords: *painting of Iran, European modernism, Hossein Behzad, Andre Sevryugin, Ahmad Esfandiari, Marcos Grigoryan, Sohrab Sepehri, pioneers of the Saggahane movement.*

ОТРАЖЕНИЕ ЕВРОПЕЙСКОГО МОДЕРНИЗМА В ИРАНСКОЙ ЖИВОПИСИ XX ВЕКА (1920-1980 ГОДЫ)

ЗАХРА МАЛЕКИ

*Аспирантка Института искусств НАН РА,
г. Шираз, Исламская Республика Иран*

Цель статьи – исследовать отражение различных стилистических направлений европейского новаторского искусства XX века, в частности 1920-1980-х годов, в изобразительном искусстве Ирана. Задачи исследования – изучить деятельность мастеров Хосейна Бехзада, Андре Севрюгина и Хасанали Вазири, преподававших в основном по инициативе Кямала ал Молка в Тегеране в Училище живописи и скульптуры; оценить вклад в иранское изобразительное искусство зачинателей новаторского движения в Иране Калала Зиапуре, Ахмада Эсфандиари, Маркоса Григоряна и Сохраба Сепехри, а также зачинателей движения Саггахане Хосейна Зендеруди и Парвиза Танаволи.

В процессе исследования использовались широко применяемые в искусствоведении описательный, графический и аналитико-сравнительный методы.

В результате анализа установлено, что европейское влияние на искусство художников Ирана отражается преимущественно во внешней форме и техническом исполнении. Примыкая в своем творчестве к тому или иному направлению европейского модернизма, как-то: импрессионизму, постимпрессионизму, кубизму, абстракционизму и сюрреализму, они, в то же время, опираются на вековые национальные традиции с целью сохранения культурной идентичности.

Ключевые слова: *живопись Ирана, европейский модернизм, Хосейн Бехзад, Андре Севрюгин, Ахмад Эсфандиари, Маркос Григорян, Сохраб Сепехри, зачинатели движения Саггахане.*